

ESİAD

EGE SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

32. YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ TOPLANTISI

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ BAŞKANI ENİS ÖZSARUHAN'IN KONUŞMASI

27 OCAK 2017

İZMİR

Sertifika No: 9947

Sayın Vali Yardımcım,
Sayın Milletvekillerim,
Sayın Prof. Dr. İlber Ortay,
Değerli Üyelerimiz,
Sevgili Konuklar,
Basınıımızın kıymetli temsilcileri,

32. Yüksek İstişare Konseyi Toplantımıza hoş geldiniz.

Bugün sizlerle bir arada olmaktan büyük bir mutluluk duyuyoruz.

Katılımıyla bizi onurlandıran, Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İlber Ortaylı'ya teşekkürlerimizi sunuyorum, hoş geldiniz.

Sayın Ortaylı, Değerli Katılımcılar,

Küresel ekonomik problemler, Rusya gerilimi, başarısız darbe girişimi, terör olayları, Irak ve Suriye, DEAŞ derken, Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz ve güney sınırlarımızda yaşanan askeri hareketlilik 2016 yılında karşı karşıya kaldığımız konulardan bazılarıydı.

Bu konulardan 15 Temmuz tarihinde kalkışılan darbe girişimi hakkında ayrı bir paragraf açarak birkaç şey söylemek istiyorum.

Demokrasiyi ve demokratik kurumları askıya alma çabası olarak gördüğümüz, ülkemizi felakete sürükleyeceğini bildiğimiz darbe girişimini tekrar kınıyor; tam tersi, ülkemiz için gerekenin daha ileri demokrasi ve daha gelişmiş ekonomi arayışı olduğunun altını çizmek istiyorum.

Darbe girişimine, demokratik kurum ve kuruluşların ortaya koyduğu tavır ile toplumumuzun birliğinin kısa sürede engel olma başarısını göstermesi, ülkemiz için büyük bir başarı ve kazanımdır.

Diğer taraftan, başarısız darbe girişimi sonrası, benzeri kalkışmaların gerçekleşmemesi için atılan adımları anlayışla karşılamakla birlikte, hızla atılan adımların bazı yanlış anlaşılmaları beraberinde getirdiğini de görüyoruz. Bu tür yanlış anlaşılmalar düzeltilemeyecek şeyler değildir; ancak ister istemez yerli-yabancı yatırımcı üzerinde bir tedirginlik yaratmaktadır.

Değerli Katılımcılar,

Zorlu gündeme sahip 2016 yılını geride bırakıp, iyi dileklerle 2017 yılına girmiş bulunuyoruz ve yeni yılın neredeyse ilk ayını geride bırakmak üzereyiz.

Ancak, ne yazık ki, yeni yılın geride bıraktığımız bu kısa süre zarfında ilki İstanbul ve ardından kentimizdeki bombalı terör eylemleriyle büyük bir üzüntü ve şok yaşadık.

Kentimiz adliyesine yönelik terör saldırısını kahraman polisimiz Fethi Sekin'in dikkati ve canı pahasına müdahalesi sayesinde az zararla atlattık. Ne İzmir ne de Türkiye onu unutmayacaktır.

Bu vesile ile hain terör saldırılarında canı pahasına mücadele eden kolluk kuvvetlerimize minnetimizi ifade ediyor, şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine ve milletimize başsağlığı, yaralılarımıza sağlık ve geçmiş olsun dilekelerimizi iletiyorum.

Değerli Katılımcılar,

2017 yılında da, ülkemizde gerek iç gerekse dış kaynaklı gelişmelerin damgasını vurduğu, hareketli bir dönem yaşayacağız diyebiliriz.

Tüm bu süreçlerden ister istemez ülkemiz ekonomisi de etkileniyor. Her ne kadar ülkemiz ekonomisi, krizlere karşı geçmişe nazaran daha dirençli olsa da, özellikle yaşanan gelişmelerden kaynaklanan tereddüt ve belirsizlik ekonomi üzerinde tedirginlik yaratıyor. Yatırımların ötelenmesi, dövizdeki hareketlilik bunu doğrular nitelikte.

Yönetim Kurulu Başkanımız Mustafa Güçlü konuşmasında ekonomik konulara değindiği için ben ayrıca değinmeyeceğim. Ancak şunu belirtmek isterim, ülkemiz gibi tasarruf oranının düşük olduğu yerlerde, yabancı yatırım önemli bir kaynak ve ekonomi üzerinde değerli katkıları var. Ancak bildiğiniz gibi, yabancı yatırımcı belirsizlik durumunda bulunduğu ülkeden ayrılıyor. Bu durum, yabancı yatırımcıya ihtiyaç duyan ülke ekonomileri üzerinde olumsuz etkiler yaratıyor.

Unutmamak gerekir ki, yabancı yatırımcının ülkeye gelmesi için gereken güven duygusu da kolay inşa edilmiyor. Ne yazık ki, mevcut durum bu güven duygusuna zarar veriyor ve yabancı da yatırımcıyı ürkütüyor.

Bu kapsamda, gerek hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasi gibi çağdaş değerlere gerekse de Avrupa Birliği gibi ülkemizin batıyla bağlantısını kuvvetlendiren hedeflerimize bağlılığımızı her

fırsatta gözler önüne sermemiz büyük önem taşımaktadır. Bunun için de, öncelikli olarak en kısa sürede normale dönmemiz gerekmektedir.

Değerli Misafirler,

Ülkemizin içinde bulunduğu bu dönemde izlediği dış politika büyük önem taşıyor. Bu kapsamda, Avrupa Birliği, alternatif olarak dillendirilen Şangay Beşlisi, ABD ve Ortadoğu konuları karşımıza çıkıyor.

Avrupa Birliği ile ilişkilerimizde mülteci dramıyla birlikte yeni bir dönem açıldı. Vizesiz seyahat, yeni fasıl başlıklarının açılması gibi hareketli bir süreci de beraberinde getirdi. Bu olumlu hava ne yazık ki, Avrupa Birliği Türkiye ilişkilerinde son zamanlarda yaşanan zorluklarla tersine döndü. Biz bu durumun geçici olmasını temenni ediyor, karşılıklı atılacak adımlarla kısa sürede çözüme kavuşturulacağına inanıyoruz.

Biliyoruz ki, Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz zaman zaman duraksamalar yaşasa da, Türkiye'nin 100 yılı aşkın süredir batıya dönük hedefleri dikkate alındığında bu ilişkiler her zaman önem ve değer taşıyacaktır. Nitekim mülteci dramında görüldüğü gibi, coğrafi gerçekler bizi birbirimizi anlamaya ve işbirliği yapmaya mecbur kılmaktadır.

İsteğimiz, tempo kaybeden ilişkilerin yeniden yüksek bir tempoya kavuşması ve Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinin her zaman taraflar için bir umut ve yeni ufuk olma özelliğini korumasıdır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği ile gerilen ilişkilerimiz sonrası, Şangay Beşlisi olarak bilinen “Şanghay İşbirliği Örgütü” bir diğer gündem olarak karşımıza çıkmıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın “Benim için varsa, yoksa AB dememeli. Kanaatim bu. Mesela, Şanghay 5'lisinde Türkiye niye olmasın?” diyerek göz kırptığı bu oluşum bir alternatif gibi sunuldu.

Halbuki, ülkemiz gibi, stratejik konuma sahip ve gelişmiş ülkeler arasında yer alma hedefindeki bir ülke, alternatiflere sahip olmalı ancak birini diğerine yeğlememelidir.

Nitekim, Sayın Erdoğan'ın açıklaması sonrası, Rusya'da parlamentonun üst kanadı Federasyon Konseyi'nin Savunma Komitesi üyesi Aleksey Puşkov, Erdoğan'ın sözlerini “Türkiye'nin Şangay İşbirliği Örgütü üyeliği Erdoğan için mantıklı bir adım. Şangay İşbirliği Örgütü, Avrupa Birliği'nin yerine geçemez. Ama AB'den farklı olarak üyeler tamamen egemen.” diyerek değerlendirdi.

Gerek Avrupa Birliği gerekse Şangay Beşlisi konularında dış politikanın ötesinde ekonomik bir boyutun da varlığını ayrıca hatırlatmak isterim. Hepsinin Türkiye'ye katkıları farklı boyutlardadır.

Değerli Katılımcılar,

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile ilişkilerimiz dış politikamızın bir diğer konusu. Özellikle güney sınırımıza komşu ülkelerdeki askeri hareketlilik, ilişkilerde de karmaşayı beraberinde getirdi. Hepinizin bildiği üzere, böylesine bir dönemde, ABD Başkanlık seçimleri yapıldı ve bir hafta önce Donald Trump ABD'nin 45'inci Başkanı olarak göreve başladı.

Herkes Trump'un dönemine dair olumlu ya da olumsuz bir takım beklentiler içinde. Kendisinin Ortadoğu konusunda izleyeceği politikalar konusunda henüz net bir adım atılmış olmamakla birlikte, Trump'un yaptığı açıklamalardan hareketle Ortadoğu'da öncelikli konuların DEAŞ'la mücadele, Irak petrolleri, İran karşıtlığı ve İsrail'e destek olacağı belirtiliyor. ABD'nin, Suriye'nin geleceği için Astana'da yapılan görüşmelere Büyükelçi düzeyinde gözlemci olarak katılması Suriye konusunun ön sıralarda olmadığı sonucunu akıllara getiriyor. Ayrıca, Türkiye'nin PYD/YPG'ye verilen desteğin kesilmesi beklentisine ne cevap verileceğini de zamanla göreceğiz. Bu arada, Trump yönetimindeki ABD'nin 7 ülkenin vatandaşlarına yönelik vize sınırlamasına hazırlandığını da gözden kaçırmamak lazım.

ABD ile son durum böyleyken, "Büyük Ortadoğu Projesi" (BOP) olarak bilinen Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ile Müşterek bir Gelecek ve İlerleme için Ortaklık" projesi bir diğer gündem maddesi olarak karşımıza çıkıyor.

Son dönemlerde tüm dünya şaşkınlık ve korku uyandıran terör olaylarına tanıklık ederken; küresel terörizmin de yükselişiyse birlikte, dış politika konularından biri ise, ABD yönetiminin bugüne değin resmi belgelere dayandırmadığı bu Ortadoğu projesidir.

Projenin kapsamında, yirminin üzerinde ülke "hedef ülke" sıfatıyla yer alıyor. Projenin Ortadoğu barışına yönelik olduğu, bunun yanında bölgenin ekonomik kalkınmasına, özgürlüğüne, kadın haklarına yönelik kurulmuş, eğitim özgürlüğünü daha ileri safhalara taşımak için atılmış bir adım olduğu belirtiliyor.

Bu projede ülkemiz ise, ABD'nin uzun süreli müttefiki, NATO üyesi, Avrupa Birliği aday ve laiklik temelinde demokratik ülke olma özellikleri göz önüne alınarak, "demokratik ortak" olarak yer alıyor. Nitekim Türkiye, 2004 yılının Haziran ayında ABD'nin Georgia eyaletinde yapılan G-8 Zirvesi'ne BOP çerçevesinde yapılacak reformları konuşmak üzere demokratik ortak sıfatıyla davet edildiğinde; dönemin Başbakanı Erdoğan'ın BOP'a sahip çıkan açıklamaları basına yansımıştı.

Çoğunlukla geri kalmış ülkelerin yer aldığı İslam coğrafyasını, hem ekonomik hem de sosyal yönden çağdaş değerlerle buluşturmak gibi yüksek bir amaca hizmet için ortaya atıldığı belirtilen bu proje, bu amaca sadık kalındığı sürece, bütün dünya ve insanlık için olumlu sonuçlar doğurabilecek unsurlar içermektedir. Ancak stratejik enerji kaynaklarının kontrolü gibi çıkarlar devreye girecek olursa tam tersi sonuçları olabilecektir.

Diğer taraftan, proje kapsamındaki ülkelerin çoğunun Müslüman nüfusa ve zengin yeraltı kaynaklarına sahip olmaları, projenin kültürel ve ekonomik boyutunun olduğunu da düşündürmüyor değil.

Değerli Katılımcılar,

Coğrafi konumu nedeniyle Ortadoğu projesinde Türkiye'nin tutumu önem taşıyor. BOP'un uygulanması konusunda Türkiye, diğer ilgili devletlere göre daha karmaşık bir durum ile karşı karşıya kalıyor. Çünkü; Türkiye bir taraftan projeyi hazırlayan ve uygulayan kanadın önemli bir üyesi iken diğer taraftan da projenin hedef ülkeleri ile coğrafi olarak komşu ve aralarında yüzyıllara dayanan siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel ilişkisi var.

Türkiye, tarihi, coğrafi ve kültürel açılarından Ortadoğu'nun olduğu kadar; Batı'nın da bir parçasıdır. Dolayısıyla Türkiye'nin bölgeye yönelik dış politikasını tek taraflı bir tercih olmaktan ziyade, çok yönlü etkiler altında oluşan bir dış politika olarak değerlendirmek gerekir.

Günümüze gelindiğinde, yaşanan terörün dünyanın süper güçlerinin vatandaşlarını bile tehdit edecek boyuta ulaşması, korkutucu bir gerçeği ortaya koymuştur: Ülke çıkarları için bile olsa illegal yapıları muhatap almak, affedilemez sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

ABD, İngiltere, İsrail gibi bu projeyi planlayan ülkeler ile Rusya, Çin, İran gibi proje karşıtı ülkeler arasındaki çıkar çatışması Suriye'deki kaosun bir türlü sonuçlanmamasına yol açmış, kısa sürede planlanan rejim değişikliği, bir türlü amacına ulaşmamıştı.

Gelinen nokta; BOP ülkeleri ve karşıt ülkeleri aynı masaya oturarak, tekrardan Suriye'deki Esat Rejimini canlandırmak, mülteci krizini sonlandırmak ve bölgedeki otorite boşluğunu, tekrar eski yönetimle doldurma yönündedir.

Sayın Dinleyiciler,

Orta Doğu'daki gelişmeler gerek bölge halklarıyla mevcut tarihi, kültürel ve sosyal yakınlığımız, gerek bu gelişmelerin doğrudan veya dolaylı etkileri nedeniyle Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir.

Bu kapsamda, güney sınırimıza komşu bölgede yaşananlar ve terör olayları ciddi belirsizlik algısı yaratarak, ekonominin ve ülkenin önünde önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Bu durumun devamı, ne yazık ki ekonominin seyrini olumsuz etkileyecek, zaten hedeflerin gerisindeki ekonomik performansımızın daha da kötüleşmesine neden olacak potansiyele sahiptir.

Diğer taraftan, Cumhuriyet ile birlikte yüzümüzü batıya dönmüş bir ülke olarak, Ortadoğu ile ilişkilerimizin belirli dönemler hariç daha temel düzeyde olduğunu görüyoruz.

Osmanlı İmparatorluğu dağıldıktan sonra Ortadoğu bölgesinde eski imparatorluk toprakları üzerinde yeni devletler kurulmuştur. Türkiye'nin söz konusu yeni devletlerle kurduğu ilişkiler ise, büyük oranda o dönemin travmaları ve algıları ile şekillenmiştir.

Biraz önce belirttiğim üzere, Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte en önemli hedefini batılılaşma olarak seçen ülkemiz, Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerini uzunca bir süre sembolik düzeyde tutmuştur. Sonuçta, bölgesiyle ekonomik ve siyasi ilişkileri yüzeysel bir Türkiye görüntüsü ortaya çıkmıştır. Bu durum Kıbrıs sorunu nedeniyle biraz değişse bile, batı ile arası bozulan Türkiye, petrol krizinin de etkisiyle alternatif arayışlara girmiştir. 1970'li yıllardan itibaren Türkiye'nin Bölge ülkeleri ile kurmuş olduğu ekonomik ilişkiler zaman zaman kesintilere uğrasa da günümüze kadar sürekli bir biçimde artmıştır.

Türkiye'nin Bölge ile kurmuş olduğu ilişkide enerji ve güvenlik konularının ön plana çıktığını görebiliriz. Öte yandan, Türkiye'nin Ortadoğu'ya yönelik ekonomik ve siyasal politikalarını büyük oranda Batı ile olan ilişkilerini odak alarak oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde, Suriye'de devam eden savaş, İran'ın nükleer programı ve Irak'taki siyasal belirsizlikler Türkiye'nin ekonomik çıkarlarını tehdit etmektedir. Bunlara, yaşanan küresel krizin etkileri ve Avrupa Birliği ile ilişkilerin geleceği konusundaki belirsizlikler eklendiğinde mevcut durum daha da karmaşık bir hal almaktadır.

Türkiye'nin başta sınır komşuları İran, Irak ve Suriye olmak üzere Ortadoğu ülkeleri ile ekonomik ilişkilerinde siyasal faktörlerin etkisi her zaman söz konusu olmuştur. Ortadoğu bölgesi sürekli

olarak siyasal çatışmalara ve sıcak savaşlara sahne olmaktadır. Söz konusu çatışma ve savaşların bir kısmı Türkiye'nin ciddi ekonomik kayıplara uğramasına yol açmıştır. Son olarak Suriye'deki ayaklanmalar bir iç savaşa ve insani krize dönüşmüş ve savaşın Türkiye ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri ortaya çıkmıştır. Savaştan kaçan ve sayısı milyonlarla ifade edilen mülteciler Türkiye açısından ciddi bir mali yük yaratmıştır. Ayrıca, ticaret, transit ticaret ve turizm sektöründeki olumsuz gelişmeler nedeniyle de ciddi ekonomik kayıplar ortaya çıkmıştır.

Özetle ülkemizin Ortadoğu politikası, içinde bulunduğu ittifakların menfaatlerine ters düşmeyecek şekilde gelişmiş ve 1980'li yıllara kadarda dar bir kalıpta gelişme göstermiştir. Son dönemlerde ise, Avrupa Birliği'ne giriş müzakerelerinin uzaması ve gelişmekte olan Türkiye'nin enerji ihtiyacını karşılamak için Ortadoğu'ya yönelinmiştir. Bu da Türkiye'de eksen kayması tartışmalarına sebep olmuştur. Coğrafi konumu bakımından Türkiye'nin, Ortadoğu Bölgesinin en önemli ülkelerinden birisi olduğu aşikardır. Avrupa'nın sanayileşmiş ülkeleri ve petrol zengini ülkeler arasında bir köprü görevi görmektedir. Son dönemlerde Avrupa'da yaşanan Kırım Krizi'nin de etkisiyle Türkiye, Avrupa ülkelerinin enerji ihtiyacı için daha da önemli bir pozisyonda yer almaya başlamıştır. Bu süreç içinde Türkiye'nin, gerek Ortadoğu gerekse Avrupa'daki gelişmeleri iyi takip etmesi gerekmektedir. Ortadoğu ülkeleriyle sadece menfaat ilişkisi değil, kültür olarak da bağlı olduğu bu toplulukla daha yakın ilişkiler kurmaya çalışması, ülkemize pek çok yararlar sağlayacaktır.

Değerli Katılımcılar,

Peki, bizim için bu kadar önemli olan Ortadoğu konusunda ne kadar bilgi sahibiyiz? Değerli konuğumuz Prof. Dr. İlber Ortaylı "Eski Dünya Seyahatnamesi" adlı kitabında "... Osmanlı mülkünün parçası, dedelerimizin, babalarımızın memur olduğu yer hakkında bilgisizliğimizin sonsuzluğu anlaşıldı. Bizim olan Ortadoğu konusundaki bilgisizliğimiz devam ediyor." cümleleriyle sorunun cevabını veriyor.

Ayrıca, Ortadoğu'yu tanımanın, Türkiye'yi anlamak için de önemli olduğunu değerli konuğumuzun kitabından başka bir alıntıyla vurgulamak istiyorum: "...Ara sıra Ortadoğu'yu koklamak, Türkiye'yi anlamak için şart... Buralarda her köşeyi kokladıkça, ne kadar çileli bir tarihten geçtiğimiz ve halen ne büyük ızdıraplara tahammül ettiğimiz anlaşılıyor ve ebedi yurdumuza daha sevecen, daha bir ihtiramla bakıyoruz."

Öte yandan, çeşitli gerekçelerle böylesine iç içe olduğumuz Ortadoğu'yu daha doğru anlamının ve bilmenin öneminden hareketle, bölgenin dillerini iyi bilmek, bölgeyi bilen uzmanlar yetiştirmek gerekiyor. Konuğumuz Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın dediği gibi "Oradan üzerimize ateş de gelebilir, barış rüzgarlarının serinliği de... Marifet bilgili ve becerikli olmaktır. Ortadoğu dünyası romantizmle veya buluş çağındaki birinin kinciliğiyle yaşanılacak bir saha değildir. Çünkü bilsek de bilmesek de; istesek de istemesek de Ortadoğu'dayız."

Bugün, Ortadoğu'yu hem gezen hem de okuyan birinden, Sayın Prof. Dr. İlber Ortaylı'dan dinleme şansına sahip olacağımız için büyük mutluluk duyuyorum.

Değerli Katılımcılar,

Ülkemizin geçmişte yaşadığı ekonomik belirsizliklerin, kaosların ya da sorunların benzerlerini yaşamaya ne zamanı ne de kaynağı vardır.

Bu kapsamda, ivedilikle normale dönülmesi, terör olaylarının önüne set çekilmesi ve ekonomik göstergelerin olumluya çevrilmesi gerekmektedir.

Tüm dünya için olduğu gibi Ortadoğu bölgesi için de dileğimiz, kalıcı barış, istikrar ve güvenlik ile sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır.

Stratejik bir konuma sahip, gelişmiş ülkeler arasında yer alma hedefindeki Türkiye için izlenecek dış politika da büyük önem taşıyor. Tutarlı ve sağlam temeller üzerine oturtulmuş bir dış politika Türkiye'nin gelecek hedeflerini gerçekleştirmesine yardım edecektir. Bu kapsamda, her ne kadar karmaşık ve zor olsa da, Dışişleri Bakanlığımıza önemli görevler düşmektedir.

İşte burada Hoca'nın tabiriyle "Canım sen de" demememiz lazım.

Bu düşüncelerle, sözü Sayın Prof. Dr. İlber Ortaylı'ya bırakıyor; katılımlarınız için teşekkürlerimle saygılar sunuyorum.